

Fremtidens landbrug og fremtidens kompetencer i en bæredygtig kontekst

Asmildkloster Landbrugsskole,
8. december 2022

Chefkonsulent Ivan Damgaard

Chefkonsulent

Ivan Damgaard

Mobil +45-2916 3134

Mail: ivd@seges.dk

Understøtte ejerleder i direktørrollen

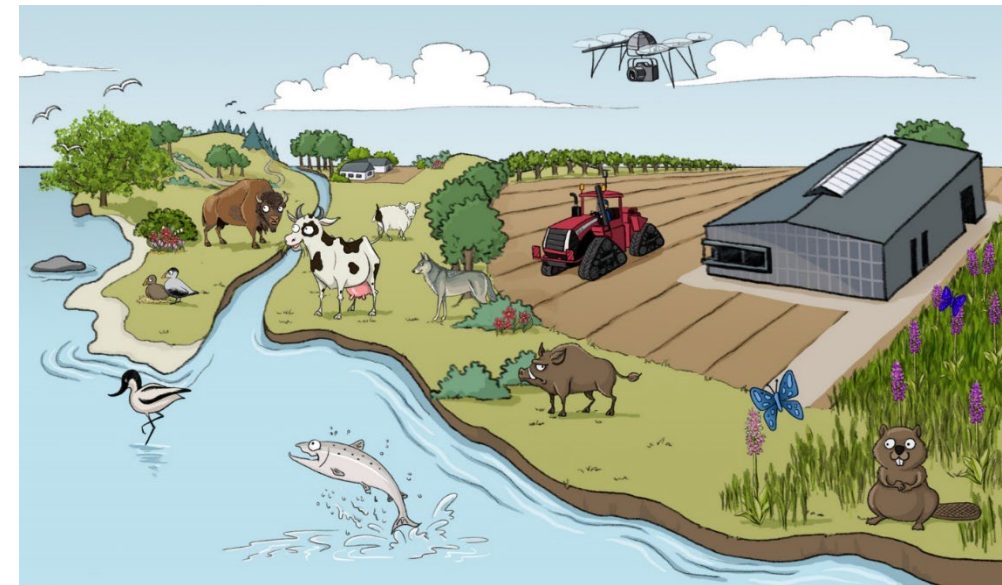
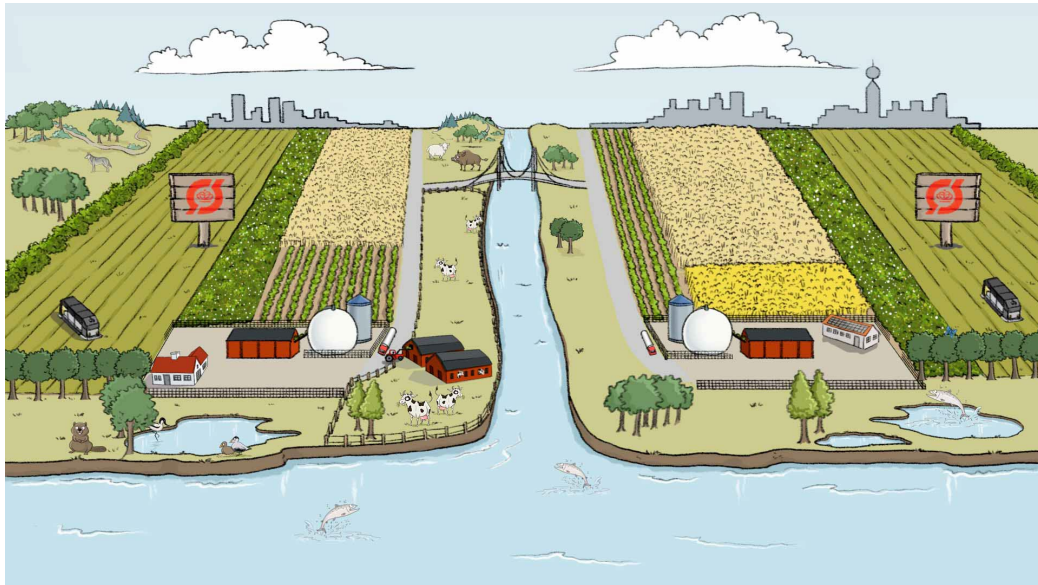
- **Mennesket og familien bag ejerleder**
  - LifeTime Strategi ® – Strategi for Livet
  - Personlig udvikling af ejerleder
  - Virksomheds- og forretningsforståelse
- **Ejerleder og virksomheden**
  - Virksomhedsledelse / direktørrollen
  - Virksomhedsstrategi og forretningsudvikling
- **Ejerleder og strategisk ledelse/eksekvering**
  - Sparring og opfølgning
  - Advisory Boards – etablering og drift
  - Bestyrelser – etablering og drift

Fremtidens landbrug & Fremtidens ledelseskompetencer

Fremtidens bæredygtige landbrugsvirksomhed

- License to produce
- License to supply
- License to get sustainable financing

Kilde: Fremtidens landbrug, Rådet for Grøn Omstilling

Landbruget i tal

Highlights 2021 fra Ø90-regnskaber

DLBR – Landbrugssegmenter – status årsregnskaber 2021

- I alt 30.961 virksomheder i Ø90

	Nettoomsætningsgruppe kr. pr. år	Andel af antal virksomheder i alt	Andel af nettoomsætning i alt	Andel af landbrugsomsætning i alt
Small Business	0-2 mio. kr.	70,6% ↓	17,7% ↓	7,1% ↓
Produktionslandbrug	2-5 mio. kr.	13,0% ↑	12,8%	11,1% ↓
Virksomhedslandbrug	5-10 mio. kr.	8,5% ↑	19,1% ↑	21,8% ↑
	10-20 mio. kr.	5,4% ↑	23,6% ↑	28,2% ↑
	Over 20 mio. kr.	2,5% ↓	26,9% ↓	31,8% ↓
I alt		100%	100%	100%

Konsolideringen i dansk landbrug gør det sværere at etablere sig som ung ejerleder

Konsolideringen i dansk landbrug medfører mangel på unge veluddannede, der kan og vil virksomhedsledelse, lederskab, funktionsledelse, driftsledelse, forretning og økonomi

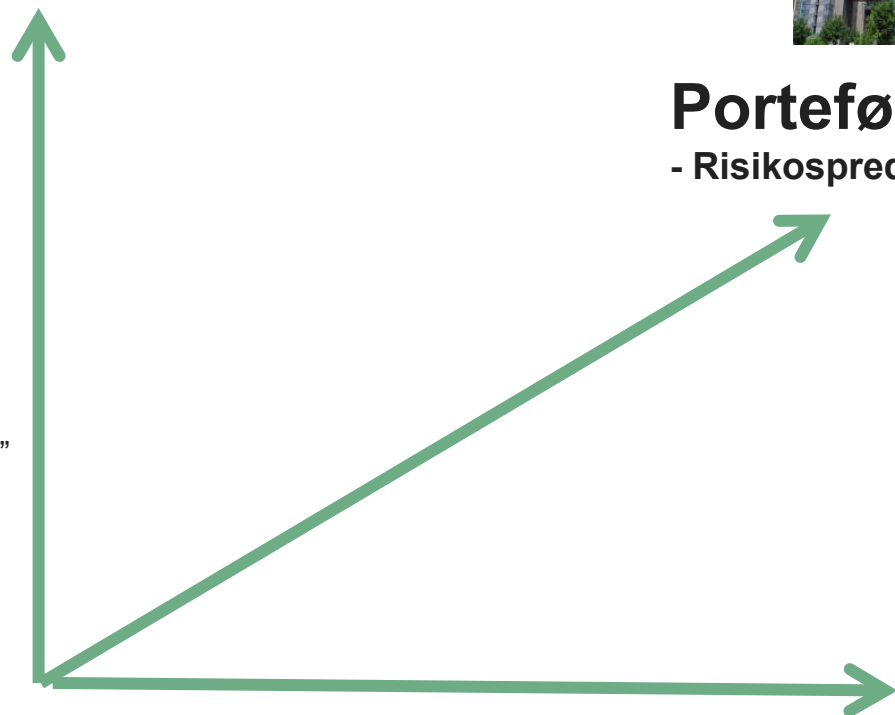
Landbrugets arketyper

Value added

- Merværdi

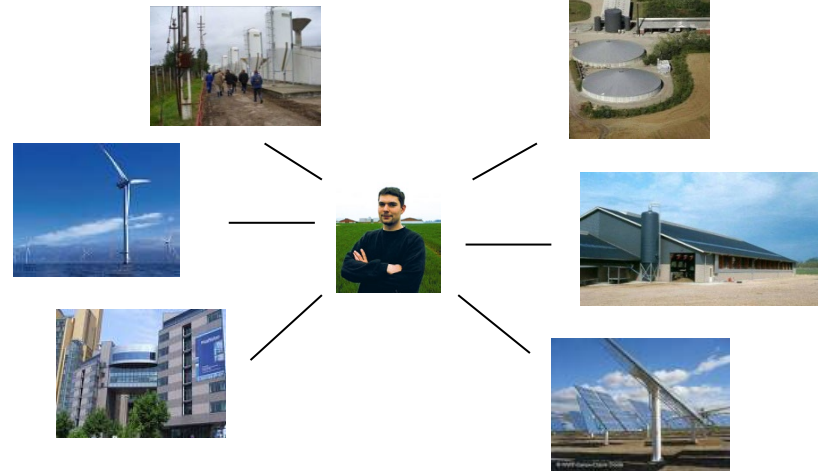

"Entreprenør og landmand"
"Merværdi på afsætning"
"Etablerer egne salgskanaler"
Fokus: "Markedet og forbrugerne"
"Højt DB og udsøgt kvalitet"

Porteføljer

- Risikospredning

"Direktør og landmand"
"Risikospredning ved portefølje af aktiviteter"
Fokus: "Afkast på investeret kapital"

Bulk

- Stordrift

'Stor landmand'
'Mere af det samme'
Fokus: 'Omkostninger & stordrift'

Andelen af virksomheder med forretningsportefølje øges p.t.

Governance

Virksomhedsledelse og lederskab

Governance - Inspiration

Fundament for fremtidens
landbrug

Et krav til fremtidens
virksomhedsleder

Governance

- dækker over det system af **strukturer** og **mekanismer**, der sikrer **rammer, retning og resultat**.

I praksis er der tale om:

- Virksomhedens bæredygtige økonomisk performance og resultat
- virksomhedsstrategi, forretningsudvikling, plan for generationsskifte
- virksomhedsledelse, lederskab, eksekveringskraft, risikostyring, virksomhedskultur
- vurdering af væsentlighed for og prioritering af E - ESG / bæredygtige tiltag i virksomheden
- procedurer og værktøjer for intern kontrol, efterlevelse af regler, love og standarder (compliance) og rapportering.

Værktøjerne får virksomheden fra lovgivning, rådgivere og kunder, samt fra egen forretningsmodel og kultur.

Strategisk markedstilgang

Marked

TROR PÅ
KERNE-
MARKED

TROR
IKKE PÅ
KERNE-
MARKED

2

SØGE LÆ

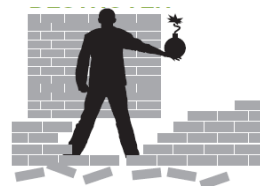
4

VÆKST

1

FUSION/EXIT

3

NYE GRÆSGANGE

RESSOURCESVAG

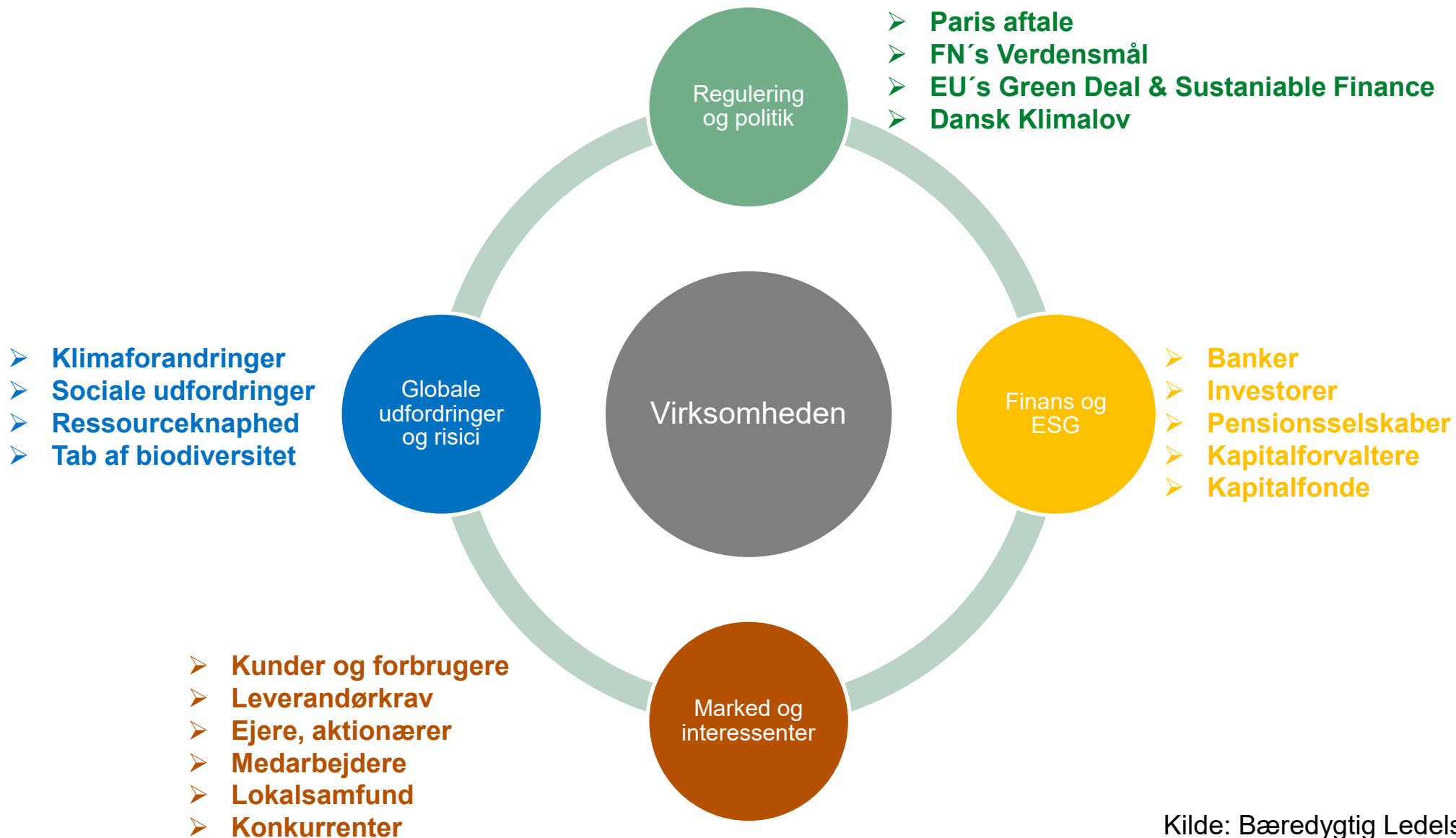
RESSOURCESTÆRK

Fundament

Vigtigt at få afklaret den strategiske markedstilgang før, under og efter en "krise"

Virksomheden skal leve op til nye krav og forventninger fra mange sider

- Stor og kompleks Governance opgave

Tag stilling til din virksomhedsledelse og lederskab

Førerhund?

- Udfordring for den bæredygtige landbrugsvirksomhed

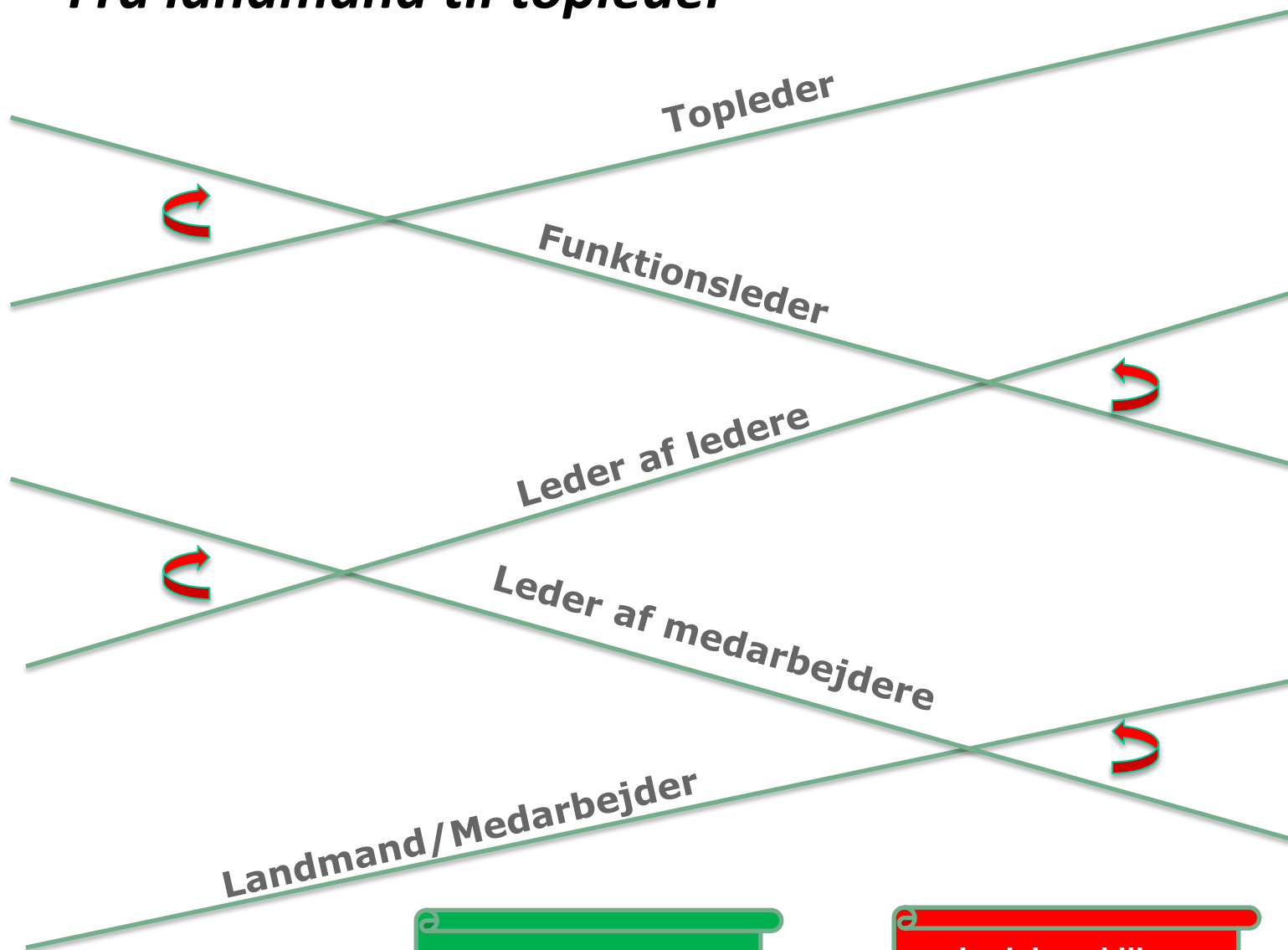

Hundefører?

- Potentiale for den bæredygtige landbrugsvirksomhed

The Leadership Pipeline – én model med 4 ledelseslag

Fra landmand til topleder

Ledelsesmodel og
karrierevej i
fremtidens landbrug

Ledelse skiller
fårene fra bukkene
på alle niveauer

Toplederen

– at skabe resultater igennem en organisation

Funktionsleder

– at skabe resultater igennem en sammensat funktion

Leder af ledere

– at skabe resultater igennem ledere

Leder af medarbejdere – at skabe resultater igennem medarbejdere

Medarbejder

– at skabe resultater igennem egen indsats

Governance

I en bæredygtig kontekst

Governance

- strategiske indsatser f.eks.:

Compliance

Regler

Retningslinjer

Love

Kontrakter

Aftaler

Whistleblower
ordning

Kommunikation

Kommunikér om
aktivitet, aktuelle
emner og
mærkesager

Opret en profil på
Facebook og/eller
lav en hjemmeside

Deltag i faglige
netværk og erfa-
grupper

Etabler en
bestyrelse eller et
advisory board

Transparens
hele vejen
rundt

Rapporterings
system

Digitaliser
løsninger for
dokumentation

Driftsbudget

Investerings
budget

Virksomhedsledelse

Virksomheds-
overblik

Risikoanalyse

Organisering /
Ledelsesmodel

Hold styr på
risikoen

Optimer
rammerne for
produktionen

Plan for indsatser,
der forebygger eller
afbøder effekt af
kritiske hændelse

Optimer indenfor
de givne rammer

Planer for fortsat
drift ved kritisk
nedbrud

Byg den rigtige
finansiering

Lederskab

Udvikle
virksomhedens
forretningsmodel

Udarbejd en
skriftlig strategi

Anvend
strategien aktivt
i ledelsen af
virksomheden

Udarbejde
handlingsplaner for
strategiske mål

Følg løbende op
på strategiske
mål

Informer
medarbejderne
om strategien

SEGES
INNOVATION

G

EN LANDBRUGSBEDRIFTS FORRETNINGSMODEL I RELATION TIL BÆREDYGTIG UDVIKLING

KLIMAPÅVIRKNING

LUFTKVALITET

JORDENS FRUGTBARHED

KOMMUNIKATION

LEDELSE

MÅL	INDSATS PÅ MÅLET	GODT SIDEN SIDST
FØRBEDRINGER/ IDEER	PRIORITERINGS- GRAF	HANDLINGS- PLAN

ARBEJDSFORHOLD

HUSDYRENES SUNDHED

VANDMILJØ OG VANDKVALITET

BIODIVERSITET OG NATUR

ØKONOMISK ROBUSTHED

OPTIMAL RESSOURCE- ANVENDELSE

SEGES

Afklaringsområder

- i arbejdet med bæredygtig udvikling og bæredygtig finansiering

Virksomhedens
Ejer / direktør

Virksomhedens
økonomiske
situation

Virksomhedens
agilitet og
robusthed

Virksomhedens
livsfase

Virksomhedens
bæredygtighed

Virksomhedens
kapitalstrukturmodel

Ejerleder

Virksomhedens
ejerstruktur

Strategiske
nøgletal

Virksomhedens
forretningsmodel

Virksomhedens
produktionsgren

ESG

Personlig
udvikling

Virksomhedens
Governance

Omverdens
analyse

ESG –
Ledelses-
rapportering

Mindset

Risiko

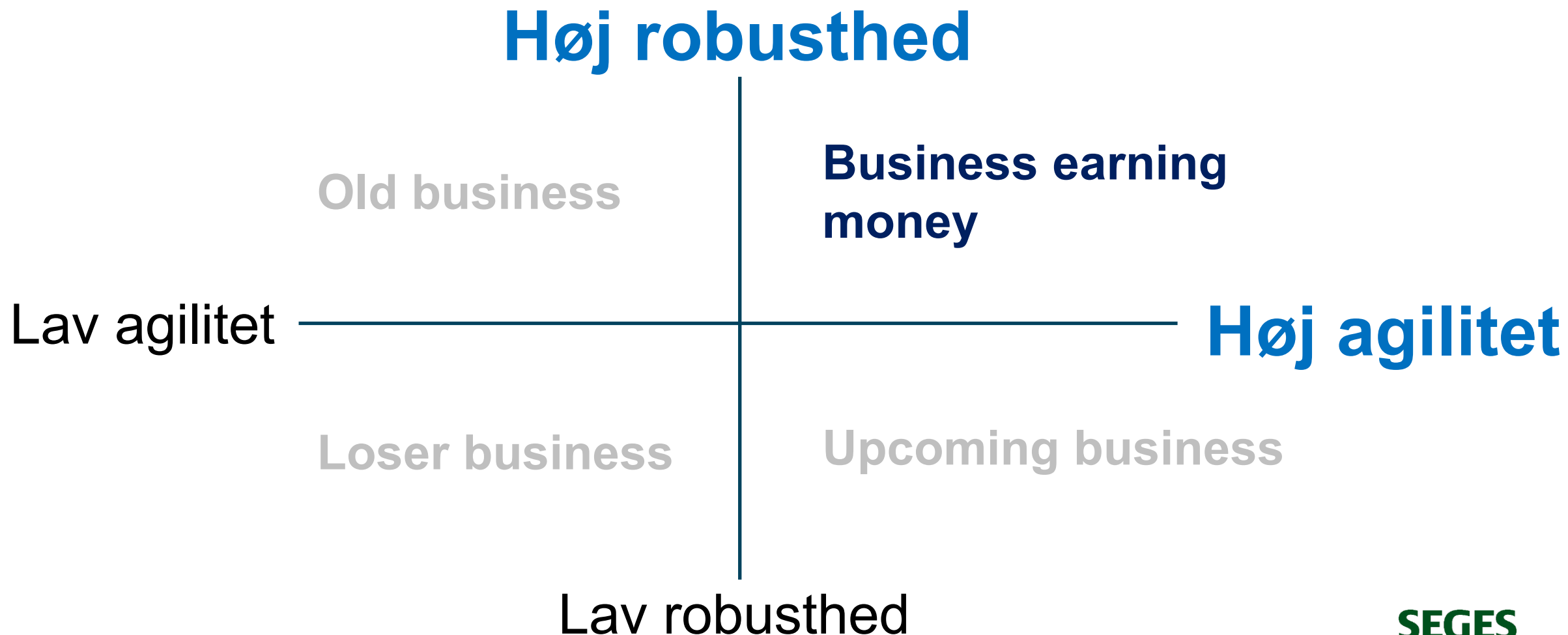
Agilitet

Virksomheds
strategi

Landbrugets robusthed og agilitet

- Transformation mod høj robusthed og høj agilitet

Robusthed - virksomhedens robusthed / stabilitet, eksempler på indsatsområder

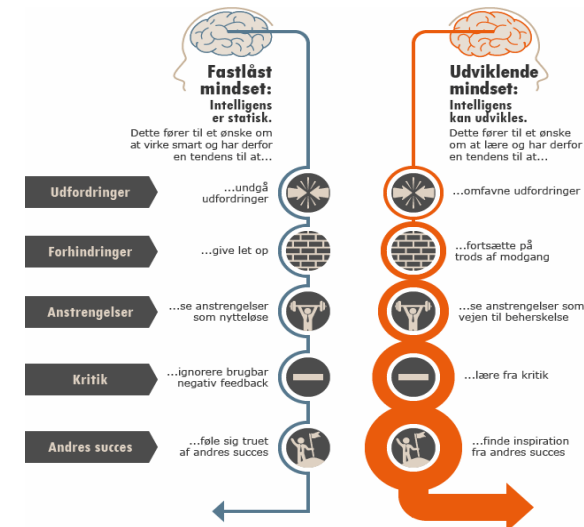
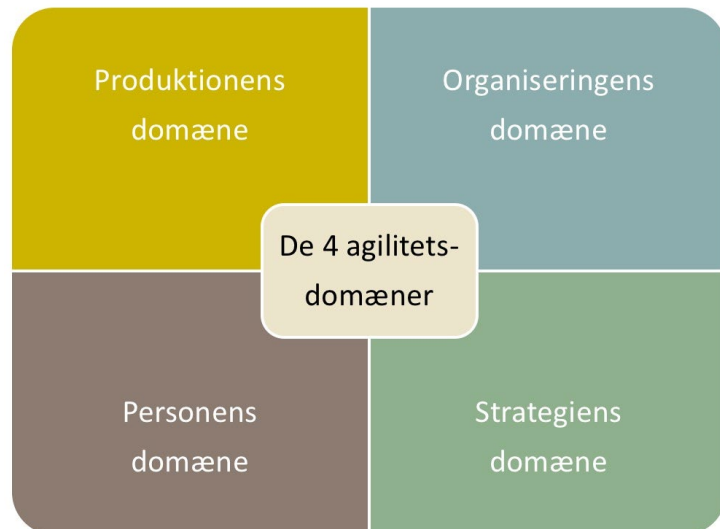
Virksomhedens strategiske robusthed – nu / på sigt

- **Governance** – målt på virksomhedsledelse, lederskab, bestyrelse/advisory board, sikring af generationsskifte, risikostyring og intern kontrol.
- **Virksomhedens forretningsmodel** – målt på virksomhedens marked/aftagere, produkter og ydelser, værdiskabelse og værdifangst.
- **Virksomhedens strategi** – målt på ejerleders personlige vision contra virksomhedens aktivmasse, produktionsapparat, arrondering og udnyttelse af virksomhedens økonomiske potentiale.
- **Ejerform og kapitalstruktur** – målt på ejerform, kapitalstruktur og virksomhedens udviklingsfase (livsfase)
- **Ledelse og management** – målt på ledelsesmodel, management og organisering.
- **Økonomi** – målt over tid på afkastningsgrad, aktiver, gæld/gældsprocent, likviditetsgenerering, risiko, benchmark, evnen til at modstå ”stød”
- **Digitalisering** – målt på indsamling af data, strukturering af data, analyse af data og inputs til forretningsudvikling.
- **Produktion** – målt på indkøb/forsyninger/ressourceforbrug, selvforsyningsgrad, genetik, produktionsapparat, produktionsprocesser, spild/affald og output.
- **HRM / Medarbejdere** – målt på virksomhedskultur, den sociale kapital, ”den gode arbejdsplads”, on-boarding, medarbejderudvikling og medarbejderpleje.
- **Rapporteringssystem** – målt på compliance, digitalisering, datafangst, dataanalyse, overblik, indsigt og handlingsmuligheder og ophæng til ESRS - / E-ESG - ledelsesrapportering.
- **Bæredygtighed/bæredygtig udvikling** – målt på f.eks. E-ESG - ledelsesrapportering ESG-rating, klimaregnskab, Rise, Arla Klimatjek, DC-vi går klimavejen, DLG Zero

Agilitet – ejerleder og virksomhedens forandringsparathed, eksempler på indsatsområder

Ejerleder og virksomhedens strategiske agilitet – langt sigt

- **Ejerleders mindset**
  - målt på hvor stort fokus ejerleder har på den omverden virksomheden lever i og leverer til, hvor hurtigt ejerleder er til at tilpasse virksomheden til nye markeder, produkter, processer og teknologier uden ikke-bæredygtige investeringer.
- **Ejerleders innovationskraft**
  - målt på den proces, der gør, at gode ideer bearbejdes, konkretiseres og implementeres
    - en proces fra ”nyt” over ”nyttigt” til ”værdiskabende for virksomheden og dens drift”.
- **Virksomheden og dens omverden**
  - målt på ejerleders fokus på en ”udefra-ind” tankegang og udnytte denne viden til disruption, bæredygtig udvikling, styrkelse af CSR.
- **Forretningsmodeller**
  - ejerleders fokus på at tilpasse, udvikle og styrke virksomhedens forretningsmodel.
- **Design Thinking**
  - ejerleders fokus på dynamisk forretningsudvikling, f.eks. via SPRINT-processer.

Bæredygtige ESG tiltag i virksomheden

1. Mapping af potentielle bæredygtige tiltag i virksomheden og væsentlighedsanalyse

Economy		Environment		Social		Governance	
Bæredygtige tiltag	Væsentlighed	Bæredygtige tiltag	Væsentlighed	Bæredygtige tiltag	Væsentlighed	Bæredygtige tiltag	Væsentlighed
Økonomisk robusthed		Digitalisering		Arbejdsforhold		Compliance	
Soliditetsgrad		Klimabelastning		Netværk		APV	
Afkastningsgrad		Input – output optimering		Medarbejderhåndbog		ESG Ledelsesrapport	
Likviditetsgenerering		Gødningssystem		Attraktiv arbejdsplads		Risikostyring - Risikoafdækning	
		Gødningstrategi		Bæredygtige ledelse		Budget	
		BioChar – Kulstoflagring		Aktive i lokalsamfundet		Virksomhedsstrategi	
		Præcisionslandbrug		Medarbejder involvering		Virksomhedsledelse	
		Nitrifikations hæmmere		Samfundskontakt		Lederskab	
		Efterafgrøder - alle marker		Åbent landbrug		Forretningsmodel	
		Pløjefri dyrkning		Socialt ansvar		Omkostningsstyring	
		Lastvognstransport gylle				Finansierings strategi	
		GPS styring / spor				Restitution for ejerledere	
		IPM 72 p				Investor muligheder	
		Lærkepletter				Nye forretningsområder	
		Naturområder				Compliance	
		Biomasse kort				Hurtig fakturering	
		Biogas				Leje mere jord	
		Biodiversitet				Omlægning til selskab	

2. Vurdering af væsentlighed for virksomhedens bæredygtige udvikling - score:

0 – ikke væsentligt tiltag for virksomhedens bæredygtige udvikling

4 – meget væsentligt tiltag for virksomhedens bæredygtige udvikling

Kapitalstruktur

- hvordan arbejder du med bæredygtig finansiering?

- Sådan finansierer du den grønne omstilling af din bedrift - SEGES TV

Sælger-
pantebrev

Banklån

Erhvervs-
obligation

Ekstern
investorlån

Vækstlån

Driftskredit

Ekstern
investorkapital

Realkreditlån

Crowdfundinglån

Etableringslån

Forpagtning

Leasing

ESG-ledelsesrapportering

- Non-Financial Reporting
- Virksomhedens redegørelse for samfundsansvar
- Optimering af virksomhedens markedsværdi med bæredygtig udvikling som omdrejningspunkt
- Risikostyring
- Opfølgning og fremdrift på den bæredygtige udvikling

Fokus:

- ophæng til virksomhedsstrategien

- året der gik og året der kommer

Indhold i virksomhedens ESG-ledelsesrapport

1. Kernefortælling
2. Iværksatte tiltag for en bæredygtig udvikling
3. Fremtidige tiltag for en bæredygtig udvikling
4. ESG-forhold i virksomheden
5. Anvendt praksis

E

Miljømæssige forhold:

- Klimaudledning
- Natur og biodiversitet
- Vand- og luftkvalitet

S

Sociale forhold:

- Husdyrenes sundhed og velfærd
- Arbejdsforhold og arbejdsmiljø
- Socialt ansvar

G

Forhold i virksomhedsledelsen:

- Virksomhedsledelse
- ØKONOMI

Virksomhedsledelse og lederskab

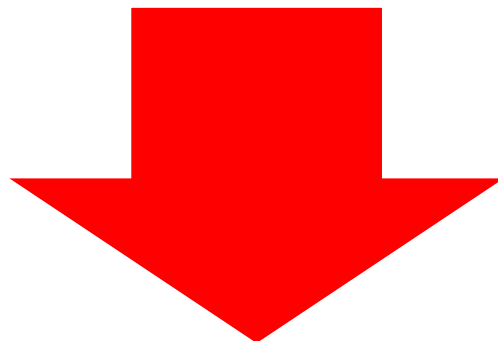
Forretningsudvikling

- den svære balance

Driftsledelse

- Fokus på effektivitet
- Driftsleder

Kerneforretning

DRIFT

- Gøre tingene rigtigt
- Gøre tingene bedre
- Bundlinje

Lederskab

- Fokus på strategi
- Fokus på transformation
- Direktør

UDVIKLING

- Gøre de rigtige ting
- Gøre tingene anderledes
- Ny værdiskabelse og nye indtægter

Ny forretning

BÆREDYGTIGHEDS-
MOVer

Driftsledelse

Synlig ledelse og management

- MUS – samtaler
- Tavlemøder

HRM

- Ledelse
- Management

- Kompetenceudvikling

- On boarding
- Medarbejderpleje

- Team building

Driftsledelse

- Faglig optimering
- Teknisk optimering
- Proces optimering
- Fokus på tekniske handlingsplaner

Driftsledelse

- Eksekvering af strategiske handlingsplaner
- Økonomisk optimering af drift
- Opbygge og understøtte stærk virksomhedskultur

HR- forandringsledelse

Fremtidens driftsledere skal omfavne alle områder